

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, V., KOHÁRY-UTCA 4., II. EM.
Telefonszám: Lipót 974—24.
Minden pénz a lelkész hivatal címére küldendő.

Felölös szerkesztő:
JÓZAN MIKLÓS
Munkatársak:
Botár Imre
Buzogány Anna
dr. Csiki Gábor

Megjelenik havonként.
Előfizetési ára:
Egy évre 4 pengő

Torda: 1568. **HATÁRKÖVEK** Pozsony: 1848.
az unitárius egyház történetében. Ezeket a helyeken mondotta ki az országgyűlés előbb Erdélyre, azután egész Magyarországra nézve, hogy az unitárius vallás bevett vallás (recepta religio).

A kehely.

„A szabadulásiért való hálaadásnak poharát veszem és az Urnak nevént hívom segítségül”. Zsolt. CXVI. 13.

Családi ereklyém között van egy parányi talpas pohár, amelyből gyermekkoromban ünnepi alkalmakkor én is kaptam egy-egy korty italt. Szárában színes szalag húzódik végig. Csillog-villog, amint reá ömlik a fényes napsugár, s játékos kedvében vörösre festi a fehér nedűt. Végig szolgált már három-négy generációt, de még csorba nincsen rajta. Hova tovább mind becsesebb lesz, amint egyik nemzedék a másiknak kézzől-kézzel adja a hála dásnak poharát, s a hozzá fűződő szent hagyományokat. Örömmel kelyhe volt eleddig s talán ezentúl se lesz keserű pohár, amikor áhitatos lélekkel járulnak hozzá az eljövendő unokák. Mult — Jelen és Jövő adnak így egymásnak szent találkozót, ahol megszabadulnak minden földi gondtól s Annak nevént hívják segítségül, aki örökkévaló bélyegét reá nyomja a sugárzó szempárra, a csókos ajakra, a tiszta kezekre, a szerető szívre s a halhatatlan lélekre. Maradj mindig ilyen oltári ereklye a mi családjunkban, te parányi pohár, gyermekkorom drága, szent emléke!

Ilyen központi helyet foglal el kiterjedt nagy családjunkban, a keresztyén közösségben, az urvacsorai pohár, a kehely, amelyből az Uriszentvacsort vesszük. Itt már nem csupán három-négy generáció, hanem két ezredév tekint le ránk a multak eszmei magaslatáról, ahol és amikor az a bor igazán az Ur Jézus Krisztus bordái közül kiontott szent vér vala. Addig nem is igen tudjuk értéke szerint megbecsülni, amíg csak a hagyományos keretek között ünnepejük, mint va ami csodát, ami felett mi magunk szabadon rendelkezünk. Csak amikor a saját szívünk vére ömlik a szenvedés keserű poharába (vagy a kárhozát kelyhébe) csak amikor igazán fölment áldozó papok lettünk a földi élet oltárai mellett: akkor, csakis akkor tudjuk magunkévá tenni a hálaadásnak poharát s a hozzá fűződő szent hagyományokat. Örömmel kelyhe azok számára, akik eladdig Isten nélkül tévelyegtek és bántódtak. Dicsőségnek kelyhe azok számára, akik általmentek a halál árnyékának völgyén s még idejében reá találtak saját magukra. Evangéliumi egyházunknak is ez a kehely a cimere: egykor a Hussziták harcos symboluma. Milyen jól esett látnunk ezt az örök soha el nem muló jelvényt az egyszerű papi taláron, az egyházi középületen és a szívek fölött, a megillető helyen; mert onnan fakadt annak bőséges forrása, onnan, onnan az Ur Jézus Krisztus áldozatos szívéből. Addig áll egyházunk, amíg a kehely, az áldozat kelyhe, végképp ki nem apad miközöttünk.

Ezeréves történelmi távlatból egy másik kehely int felénk, szegény Magyarokra, akik végigjártuk Dante poklának és purgatóriumának összes csarnokait. Oda nézzetek, véreim, hogyha

szemetek fénye a megaláztatások ostorcsapásaitól még el nem homályosult . . . Oda nézzetek! Kelet felé, ahol a hajnal-égen mostan kél a Nap Ezer év előtt is éppen ilyen méltóságteljesen ontotta ránk pazar sugarait, amikor Etelközben hét hősi bajnok, hét vezér bal karján — a szive felől — megnyitotta vér reit, a drága nedűt közös kehelybe bocsátották és abból rendre ittak . . . Ha pogány módra is, ez volt az i azi áldozat, amellyel a Magyar életre-halálra elkötelezte magát a szerződéses jogok tiszteletére, hűségre, harcra, szenvedésre, örökös tusára a Nemzet igazáért, a haza javáért, most és mindörökké.

Ezt a kelyhet a Magyar soha áruba nem bocsájthatja, mással föl nem cserélheti. Alkotmányos törvénye, hite, becsülete s tiz nagy század minden öröme és minden bánata szegődik ehhez a pohárhoz, a nemzeti áldozat kelyhéhez. Ezt a kelyhet, a szabadságért való hálaadásnak poharát a Magyaroknak továbbra is szive véreből kell táplálnia. Addig áll az Ország, amíg a kehely az áldozat kelyhe, végkép ki nem apad miközöttünk.

Oda nézzetek! Kelet felé, ahol a hajnal-égen mostan kél a Nap. Minden sugara egy-egy magyar igazság: minden igazság — magyar győzelem!

Szerkesztő.

Amit a lélek mond . . .

(Rabindranath Tagore: XC.)

Amikor kis gyermek valék, az Isten is úgy tünt fel nekem, mint egy gyermek. Mintha csak játszótársam lett volna! Máskülönben nem tudtam volna elviselni az emberi gyarlóságot, azt a nyomasztó gondot, hogy vagyok is, nem is. Akkoriban csupa apró-cseprő dolgokkal foglalkoztam. Játékszereim is ilyenek voltak: egy jó nagy homokbucka s vékony pálcikák. Mindazonáltal előttem mindezeknek megvolt a maguk jelentősége s játékszereimet éppen olyan nagyra tartottam, mint a felnőttek a magukét. Gyermek ő Fensége előtt meghajolt a világ, mert az én kicsinységemben a Végtelen titka tárult fel lelki szemei előtt.

Ugyonig kell bánnunk az ifjuval. Éretlensége és tapasztalatlansága miatt nem szabad őt lebecsülnünk. Őneki is megvan a joga, hogy osztályrészét követelje. Mert az örökkévaló Isten hervadhatatlan koszorút font feje köré s fülébe sugta, hogy e világnak minden kincse övé.

Ott van hát a végtelen mindenütt . . . Ott a gyermekkor nyíltságában. Ott, az ifjuság erejében. Ott, a férfikor h'ggadt bölcsességében. A gondtalan játék csak előkészület a komoly munkára s az élet javainak boldog élvezetére.

P. b.

Szeretteim, most Isten gyermekei vagyunk, és még nem lett nyilvánvalóvá, hogy mivé leszünk. de tudjuk, hogy ha nyilvánvalóvá lesz, hasonlókká leszünk Ő hozzá; mert meg fogjuk Őt látni, amint van.

I. Ján. 3. 2.

Mit tehetünk

a Nemzeti Egység megteremtése érdekében*)

A protestáns szellem hivatása a magyar nemzet körében: ez a fő cím, mely alatt ez az előadás-sorozat immár a vége felé jár. Megtisztelve érzem magamat, hogy az Országos Bethlen Szövetség elnökségének felszólítása folytában ebben én is részt vehetek. Örömmre szolgál, hogy éppen a mai téma jutott nekem; hiszen amióta eszemet tudom, ilyen irányban gondolkoztam; s lelkipásztori hivatásom terén is eleitől fogva olyan szellemben igyekeztem munkálkodni, a mely nem csak a Türelmi rendeletnek kedvez, hanem a keresztényi szeretet lelkitől áthatva teremti meg köztünk a mindnyájunk által annyira óhajtott harmóniát, a spirituális egységet a békesség kötelékében.

Ez a gondolat vezérel most is. Ez a szellem üli diadalát most itt ebben a testvéri gyülekezésben 51 évvel ma is élő püspökünknek, *Ferencz Józsefnek* a Protestáns Egyletben tartott felolvasása után. Sok minden történt ezalatt a félszáz esztendő alatt, a mire nem szívesen emlékezünk vissza; de vannak örvendetes momentumok is, a melyek arra ösztökélnek, hogy a bennök rejlő értéket megragadjuk s követendő példaképen odaállítsuk a jövő nemzedék elé Ezek közül csak egy párat említek fel. Elsősorban emlitem a Bátor Baldácsy Antal-féle alapítványt, melyet a katolikus főúr a protestáns egyházak anyagi és erkölcsi támogatására rendelt s a melynek áldásaiban mind a 11 egyházkerület egyformán részesedik. Nem a pénz itt a fődolog, hanem az egység és testvériség nagy elve, melyet a reformáció egyházainak elsősorban szem előtt kell tartaniok, hogyha részt akarnak venni abban a mentő munkában, amelynek célja végeredményében a Nemzeti Egység intézményes biztosítása. A két irányelv között lehetetlen észre nem venni a szoros logikai, mondhatnám ok és okozatszerű kapcsolatot; hiszen addig hiába is beszélünk nem-

*) Az Országos Bethlen-Szövetség sorozatos előadásai kapcsán írta és felolvasta József Miklós, 1927. IV.6.

zeti egységről amíg mi köztünk, a házi oltár és házi tűzhely mellett nincs meg a feltétlen és csorbitatlan protestáns egység, amelyre lehet építeni, amely megáll önmagában is, mint a tenger háborgása közben nyugodtan és méltóságteljesen az égbe nyuló sziklaszál: ha úgy tetszik a szabadságszobor a menyország kikötőjében.

De ne ragadtassuk el magunkat a hasonlat költői ingere által. Maradjunk csak a tárgynál. Állapítsuk meg, hogy a rendkívüli, isteni jótétemény számba menő nagy Alapítvány nem hozta meg teljes mértékben azt az erkölcsi kamatot, amit pedig a jubiléus alapító megdicsőült emléke joggal elvárhatott volna tőlünk, akik az ő örökébe léptünk s akik felelősök vagyunk vele szemben nem csupán a hűséges gazdasági kezelés s a pontos számadás erejéig, hanem mindezekről elgondolva és elvonatkoztatva, felelősek vagyunk a benne rejlő intenciókért is, amelyek nem testiek, hanem a belátó, megértő és szerető léleknek magvai és gyümölcsei. Egyik ilyen rejtett magva ennek a fejedelmi alapítványnak az lett volna, hogy a protestáns püspökök évről-évre hol egyik, hol másik aulában, akarom mondani parochián gyűltek volna egybe megbeszélendő a mindhárom iránt érdeklődő közös ügyeket, hogy azután az ország tanácsában egyöntetű program alapján léphessenek fel s odahaza is, ki-ki a maga területében, parallel vonalban haladva adja ki a jelszót, amelynek mindenki szívesen engedelmeskedik, ha előre tudja, hogy a kontroverz kérdések kizárásával egyedül a közjólét Istenországának földi birodalma lebeg a lelki szemek előtt.

Ilyen tanácskozás csak egy volt Miskolcon, néhai *Kun Bertalan* püspök házában 1877-ben. Az első és utolsó. Mert az évi rendes közgyűlések után tartott társasvacsorák ezt a vezérkari értekezletet alig pótolhatták; s a későbbi egyházpolitikai törvények hatása alatt létrejött közös protestáns bizottság már más nyomokon indult el s megvan az a szépséghibája, hogy az Unitárius testvéreket a maga érdek és munkakörébe nem vonta be. S így megtörtént és megtörténik az az anomalia — amit nem panaszképpen, de sajnálattal hozok fel — hogy itt ebben a teremben is, amíg a Baldácsy-gyűléseken elosztják a kerületeknek egyenlő mértékben kontemplált és kiuntalt évi járandóságot, addig jó testvérek vagyunk, de amikor többnyire közvetlenül utána a közös Protestáns Bizottság tanácskozik, az unitárius testvéreknek szégyenszemre el kell távozniuk. Pedig, ha kevesen vagyunk is, ha szegények vagyunk is, az a vigasztalásunk mindig megvolt és mindig meglesz, hogy a célt az eszközökkel nem tévesztjük össze s tudjuk egész jól, hogy talán nélkülünk is vigan tovább forogna a világ kereke; de ha már itt vagyunk — s ennek így kellett lennie — osztályrészünk mellett, amelyet a közjavakból élvezni Isten után szerencsénk van, kérjük a munka dicsőséges terhét, kérjük az erkölcsi felelősségnek azt a mértékét, amely jobbra-balra kötelez s a magunk részéről ajánljuk a finságnak lelkét, mely által kiáltjuk: »Abba« az az szerelmes Atya . . .

Ennek az édes Atyának vagyunk gyermekei

mi is, a kik az isteni teremtés és világkormányzás bölcsességének titkaiba beletekintve, látjuk, hogy az ő örök terve mindenütt *Óból* hoz elő *afat*; s addig nem pihen, amíg ezt a mi megviselt világunkat újjá nem teremti a világosság és a szeretet jegyében. A teremtmények beláthatatlan változataiban, azokban is, amelyek már kihaltak azokban is, amelyek még ezután fognak megszületni, mindenütt ott van a művészi kézjegy, amelyből az örök Alkotásra ismerünk. Látjátok ebből, látja mindenki, akinek szeme van a látásra, hogy ami a világon, a tárgyakban, a személyekben, az idők forgásában, az események törvényszerű lezajlásában különféle és ellentétes — a *bellum omnium contra omnes* — ő benne egy és ugyanaz. Akármilyen ádáz dühvel tombol is a harc az ő tornya körül, veszéllyel fenyegetve olykor az ő isteni tekintélyét és méltóságát, azért mégis csak ő az, aki a tülekedés elmúltával a kötendő békeokmányokra ráüti a boldogító pecsétet, amelyen megnyugszik, megnyugszik alázattal és engedelmisséggel, győző és legyőzött egyaránt. Halljátok, ebből hallhatja mindenki, akinek füle van a hallásra, hogy a kijelentés is csak ABC vel kezdődhetik s ezekből az egyszerű és kezdetleges alaphangokból kiindulva, fokról-fokra és nyomról-nyomra gazdagodva, tisztulva és nemesedve lehet egy későbbi korszak gyermekei számára az Élet könyvének egy-egy fejezete, melyhez angyali karok szolgáltatják a kísérelő zenét; átvezetve és beboesátva bennünket a világok érintkező pontjain keresztül az Urnak közvetlen közelébe.

Aki így látja és az idvesség bizonyos előérzetével reméli az Istent magát s aki így hallja és így értelmezi az isteni szózatnak a világ lármái fölé diadalmasan szárnyaló szimfoniáját, az nem fog megütközni azon, hogy az ég areolata nem mindig olyan tiszta, mint az anyai szeretet; hogy olykor-olykor felhőkbe burkolózik s mord képében mostoha sorsot hord a mi számunkra s megfagyasztja a mosolyt a gyermek ajkán is. A teremtmények ezzel is meg vannak a maga céljai: mert »*lux in ténbris*« a sötétségben csak annál inkább áttetszik, majd átragyog és sugárkévekben tündököl az ő igaz világossága, az atyai és anyai Arc, amelyen folt és szeplő nincsen.

Ilyen emelkedett szempontól tekintve magunkat, sorsunkat, életünket, keresztény anyaszentegyházunk és magyar hazánk sorsát és életét be kell látnunk, hogy bármennyire kívánatos az előttünk lebegő szent cél: a nemzeti egység, ezt alku és egyezkedés árán el nem érhetjük. Rendezett jogviszonyok és polgári kötelességérzet itt és amott segíthetnek rajtunk a méltányosság határai között s lebecsülném az ezekben rejlő erkölcsi tartalmat, ha szerepüket a *regeneráció* nagy munkájában kétségbe vonnám; de a sarjnak a csirából kell kiindulnia; a fa daliás törzsének, a szépségbe boruló virág- és lomkoronának a gyökérből kell táplálkoznia: a hitnek hallásából Isten igéjének olvasásából és megtartásából kell életadó erővé, megváltó igazsággá nemesülnie.

A hit egyeduralma a legtisztább és legszaba-

dabb monarchikus berendezés, mely csodákat mivelt a multban, még mindig elég erős és elég független arra, hogy pozícióját a világ szemében is megtartsa, határait az illetéktelen betörésektől gondosan megőrizze s élő példákban szemléltesse a közönyében kételkedő, de c oportosuló hajlamainál fogva még mindig bámészkodó publikum előtt, hogy az ő táborába tartozókat nem a vak fegyelem, nem a jutalom reménye, hanem láthatatlan szálak fűzik össze az össze országok lakóival, az élők seregével és megdicsőült lelkek birodalmával.

Ma bocsátnak le a sirba egy olyan testvért, aki az egyformaság külseje alatt egyetemes emberi szívet hordozott s geometriai arányban növekedett előttünk testben és lélekben, amint folyton-folyvást közeledett az Egység örök kútfejéhez, az élő Istenhez. A szó itt elnémul. A dogma tanácstalanul áll meg a küszöb előtt, amelyre ez a szó van odalehelve: Örökkévalóság. Itt már csak imádkozni és örvendezni lehet, hogy az ígéret betelt, a megváltás műve befejeződött s a conciliumok sötét átkai meg nem fogantak.

Ő maga egy munkás, színes, hasznos, szép és istenes életnek áldozatos követője, a legmeggyőzőbb argumentum amellett, hogy a mának és a holnapnak tervezetései másként olvadhatnak bele egy nagy egységbe, az isteni öntudat öncélú remekébe, ahol *l'art pour l'art* — az élet művésze. Az neki fog igazat adni, aki a tengert nem akarta a tenyerével kimeríteni, hanem inkább elmerült annak végtelenjében. Ilyen főpaprak én is szívesen lennék a hallgatója — hiszen meghalt bár, még mindig szól, beszél. Ilyen buvárral én is szívesen leszálok az emberi szív fenekére, hogy ott együttesen kutassuk Istennek mélységeit. Biztos vagyok benne, hogy okos tapasztalattal, a lélek szemével ki fogjuk kerülni a sekélyes zátonyokat, amiken élet és tenyészet nincsen: csak saját magunknak megkövesedett romjai.

Amit keresünk, az hát nem a kívülről reánk erőszakolt mesterséges egyformaság, amelyből elköltözött a lélek, hanem az emberi lélek örök vágyaiból sarjadzó egység, amely nőttön-nő, amint időben térben távozik s végül is Ahhoz tér, Abban találja fel önmagát, aki *mindenekben—minden*. Ebben van a magyarázata — úgy vélem — annak a jézusi mondásnak is, melyet idők során különféle módon értelmeztek s mely így hangzik: »Én és az Atya egy vagyunk!«. Egység, mely tartalmaz, átél, átérzett, átszenvedett lelki egység, amelynek szellemi élvezete és mennyei dicsősége egyetlen igaz hívő előtt sincsen elzárva; hiszen a Krisztus maga sem kirekesztő és önmagába zárkozó, hanem elmélyedő és önmagába foglaló isten Élet.

Ezt a lelki egységet gyönyörűen példázza Pál apostol, amikor az ujonnan alakult Keresztény Anyaszentegyházat a Krisztus testének mondja, amelynek mi is egyenként tagjai vagyunk. Ez az organizmus csak akkor egészséges, akkor végezhet életfentartó munkát önmagában és akkor tölti be a Mester gondolata szerint a világon nemes elhivatását, hogyha minden egyes tag pontosan végezi a

maga teendőjét, egyik a másikra nem irigykedik, egyik a másikat le nem becsüli, egyik a másiknak dicsősége és tisztessége után nem áhitozik. Ép test — ép lélek: mintha csak a Sztoa szentjeinek gyakorlati bölcsessége csendülne meg ezekben a szavakban is!

Háborgó, beteg testben elsatnyul a lélek is. Egészséges, jól fegyelmezett, kitartó testben újabb lendületet, sasszárnyakat kap a lélek. Ennek erejével emelkedik az Istenhez. Ennek hatalmánál fogva hajol le üdvének vagy kárhozátának osztálytársaihoz, az emberekhez, akiknek az ilyen hősi lelkekben van minden reménysege.

Ami e szerint igaz az egyes emberről, igaz a családról, az emberi társadalomról, hazáról és auyaszentegyházról egyaránt. Azért jár kel közöttünk ma annyi boldogtalan ember, mert önhibájából, vagy a körülmények kedvezőtlen alakulása folytán — a nagy világégés poklában — elveszítette lelki egyensúlyát, amit a csömörlésig hajszolt gyönyör aligha fog helyre billenteni. Azért van annyi háboruban élő házaspár s annyi válóper, mert a külső frigykötés mellett sok esetben hiányzik a tökéleesség kötele a szeretet, amely a különböző emlékön növekedett, különböző tradíciók nyomdokaiba lépkedő feleket boldog és boldogító lelki egységbe forrasztaná össze. S ahol beteg a család, ott beteg a társadalom is. Hiába hallgatja Beethovent, az ihlet mennyei szférájából lerángatja a közönséges mindennapi élet ezer gondja, a kétség, a bizonytalanság, az örökös elégedetlenség, amely pazar módra termeli az élet boldogságának az utonállóit. Külön célok, külön érdekek, kottériák, osztályok, pártok és felekezetek szörnyűséges disharmoniája: ki tud itt eligazodni? Ki tudja megadni az egészséges alaphangot, amelyre a megnyugtató akkordokat lehetne építeni. Ki tudja megpróbálni a lehetlent, hogy önön magán felülemelkedjék? — Senki. Soha senki az Ur Jézus Krisztuson kívül, aki valaha megjósolta s ma is mondja fülünk hallatára: „*Valamely hás önmagában meghasonlik, elpusztul as*“.

Ugy de, mit csináltak hát az egyházak, a filozófiák, a tudományos rendszerek s ezeknek uszályaiba fogózkodó szerencsétlen jóléti intézmények, hogy a saját kárukon okulva se tudtak mindezideig ezen az igazi eredendő bűnön, amely kivált a mi szegényes magyar világunkon időnként annyira elhatalmasodott? Mindjárt megmondom, hogy mit csináltak . . . Az egyházak vitatkoztak, versengtek, világi hatalom vesszőparipáján lovagoltak, eleven máglyák tüznél énekelték a Tedeumot, kőből építettek hatalmas templomokat, telve a művészet ragyogó kincseivel, ahelyett, hogy a koldusnak is a kebelében lakozó Szentlélek templomát igyekeztek volna megmutatni, Jézus szavaival szólva: »Istennek országa tibennetek vagyon«. A filozófiák üres okoskodással, vagy pedig önámítással akartak felfedezni oly igazságokat, amelyek a dolgok lényegét alkotják s kimerültek a vitatkozó elméletek sivár taposó malmán s ott hagyva az emberi lelket az Ignorabimus sötét kapuja előtt, amelyen tul csak az örvény tátong, amely hitet, üdvöt és életet

elnyeléssel fenyeget. És a tudomány ...! Nos hát a tudománnyal meg lehetünk elégedve, mert a modern kor színvonalán áll; de még mindig csak a kevesek, a kiválasztottak sajátja, akik oraculumserű kijelentéseikkel sok megoldatlan rejtélyt takarnak el a tudományszomjas ifju elől aki a kétszerkettő birtokában már azt hiszi, hogy meghódította a világot s kimerítette a végtelent.

Ecclesia militans, a te Jézusod nem ilyen fegyverekkel harcolt. Ő oda tartotta a másik orcáját is; nemcsak szóval mondta, oda is tartotta. Bölcsesség tükre, jó lesz visszatérned Socrateshez, aki ugyan módszeresen heismerte, hogy semmit se tud, de azért egy nagy lélelek martiriumában bejárta halhatatlanság utait. Tudomány tárháza, oltsd el vakító reflektoraidat és gyujtsd meg a cella mécsvilágját, amelynek derengő fénye mellett többet, jobbat, szebbet, igazabbat fogsz látni önmagadból és környezetedből, mint a londoni vásár nyegléi között. A te tisztéd nem a tudás egésze; itt-ott egy apró részlet, amit nagysokára botlások után ha megismerünk s vár a phalanster unott egyformasága: a vegykonyhának szürke kolóniája.

Egy percre se szeretném, hogyha kedves hallgatóim azt hinnék felőlem, hogy én akár az egyháznak (ex offio), akár a filozofiának, akár a tudománynak ellensége volnék, vagy számbavehető nyilyántartott eredményeit kicsinyelném. Távól van tőlem minden ilyen okvetetlenkedő magatartás. Nem is én mondom ezeket a súlyos igazságokat, hanem egy beteg világnak lelke, mely a hozzánk közeledő gyógyítóhoz így szól: »Orvos gyógyítsd meg magadat«!

A mi Mohácsba és Trianonba oltott bus-beteg világunk, fokozva az önvád marcangoló érzetével, zugja fülünkbe ezeket a szavakat. S addig nincs és nem lehet nyugalom bent a lelkek mélyén és béke künn a határokon, a míg ész, erő és oly szent akarat hiába sorvadoznak itt az átok-súly alatt. A nemzeti megújulás vágya ott van minden magyar kebelében. Ki óhajtana inkább újból ép, erős, egészséges, tiszta és nemes lenni, mint a beteg, akit a nyavaja odaszögezett ágya deszkájához, a ki el van zárva a nyílt szabad égbolt, a himporral telített napsugaras levegő élvézetétől? Hogyha a maga lábán ki nem mehet, nyissuk meg legalább az ablakot, hogy azon beáradjon az éltető, áldó napvilág, elpusztítva a kórokozó csirákat s átalakítva a betegséget magát a feltámadás, a resurrectio bámulatós eszközévé. A láznak tisztító tüze talán elérte nálunk a tetőpontot. Most kulminál a nagy összeomlás után a kilencedik esztendőben, amely kiinduló pontja lehet hazánk és nemzetünk életében nem csupán egy értékes politikai orientációnak, hanem a lelki feszültség és önmagunkba zárkózottság megszűntével az anyagi, szellemi és erkölcsi értékek igazi megbecsülésének és a nemzeti konsolidáció »a Nemzeti Egység« megteremtésének.

Erre a fenséges célra, erre az óriási feladatra a velejáró szent köteleességekre hívjuk fel ez alkalommal a hozzánk közellálló, velünk együtt érző protestáns társadalom figyelmét. Meg vagyok lel-

kem mélyén győződve arról, hogy igénytelen szavam nem léssen pusztában kiáltó szózat; mert a mit én kívánok, a mire én künt és bent mindenkit figyelmeztetek, ugyanazt kívánja a körülöttünk rohanó élet árja és mindnyájunk igazi létérdeke. Azt t. i. hogy értsük meg egymást s fátyolt vetve a multakra, igyekezzünk a felekezeti féltékenységet és pártpolitikai előítéletet legyőzni és az ezekre pazarolt energiát helyes mederbe fogva, a nemzeti közjólét, béke és haladás szolgálatába állítani.

Nem okvetlenül szükséges külföldi példák után indulnunk, de azért nem lesz talán érdektelen reá mutatnom azokra az egységesítő mozgalmakra, a melyekkel legalább egyes distingvált képviselőink utján állandó kapcsolatot tartunk fenn a külföldön. »Hit és Szolgálat« (Faith and Order) c alatt krisztusi lelkületű vezerelemek arra törekszenek, hogy tömörítsék a kereszténység szabad csapatait egy egységes táborba, a mely egységes hitvallás, egységes liturgia és a lehetőleg egységes egyház-kormányzati elv alapján vegye fel a harcot Isten békéje érdekében az egyházak külső és belső ellenségeivel szemben. A kik ennek a mozgalomnak Genfben és egyébütt tartott méltóságteljes tanácskozásain személyesen résztvettek, tanúságot tehetnek a tárgyalások emelkedett szelleme, az azokon uralkodó testvér-barátság s ezzel együtt a Krisztus egyházának dicsőséges jövőjében vetett diadalmas hit mellett.

Közelebbről ismerjük az egyházak világszövetségét (World Alliance) az általános béke ügyének érdekében, a melynek munkálataiban itthon és a külföldön nem egyszer volt alkalmunk résztvenni. Egyik ilyen konferenciáról (Stockholm) épen ennek az előadásorozatnak a keretében is hallottunk érdekes beszámolót Victor János afiától. Mindamelllett, hogy kivált az utódállamok képviselői között még mindig megvan a világháboru után ezeknek az atmoszférájában a nemzetiségi érzékenység, a lelki diszposíciók mégis a legjobb irányba mutatnak, mert a Nyugat protestáns vezetőivel bizalmas tanácsba sikerült összehoznunk a Kelet Orthodox egyházfejedelmeit. És ez már magában is szép eredmény. Csak sajnálni lehet, hogy a római egyház álláspontja ezzel az üdvös mozgalommal szemben még mindig a régi tartózkodó álláspont; pedig a mikor a világbéke ügyéről van szó, ott a világ katolikusainak is meg kellene találniuk a modus vivendit, legalább világi vezérférfiak közreműködése által. Ezzel Róma mitse veszítene, Sőt kilépve a ponton a »splendid isolation« szerepéből, mérhetetlen szolgálatot tehetne a Béke ügyének s megmentené saját hiveinek millióit is egy újabb háboru Molochjától.

Ilyen s hasonló nemzetközi társulatoktól a bátor kezdeményezés jogát és érdemét elvitatni nem lehet. S bár a kitűzött irányban teendő lépések még mindig a tapogatózás jellegével bírnak, azt el kell ismernünk, hogy az ideális lelkület kialakításában, a program kitűzésében és annak az idők során leendő megvalósításában a közös szent ügynek jó szolgálatot tettek.

Nem szükséges kópiát vennünk róluk. Mert ugyis tudjuk, hogy minden nemzetnek a saját lelkéből kell kitermelnie azokat az életadó mélységes principiumokat, amelyek az ujjászületés nagy művét előmozdítják és állandósítják nemzedékről nemzedékre. »Szükség nektek ujjonnan születetek« — mondja Jézus az érdeklődő, finomkodó farizeusnak. Mondja nekünk is ma este ebben a testvéri gyülekezetben. Mert ehhez az ujjászületéshez fűződik egy büneiből megváltandó világnak összes reménysége. Ezt pedig nem igen hozhatja meg számunkra más, mint a magunk és mások nevelése. A családi és iskolai nevelés. És a felnőttek nevelése, ami nálunk egészen napjainkig elhanyagolt terület volt. Amilyen a gyermek, olyan a férfi is; s bár mindenünk igyekszik elhagyni a gyermekhez illendő dolgokat — gyermekkorban nyert benyomások elkísérnek bennünket a sűrű és megszabják mindörökké emberi jellemünk alapvonásait. Hálás talaj a gyermeki lélek: ültessünk beléje túske és bozót helyett virágot, nemes növényt, amely gazdagítja és bőventermővé teszi a nemzeti élet kertjét. *A világ az Isten kertje*, mondja Petőfi: Gyom s virág van elég benne; de rajtuk szülőkön és tanítókon és a lelki pásztorokon fordul meg, hogy a gyomot közölünk kiirtva, Isten dicsőségére s a haza javára színes, illatos, szép virágok nyiljanak mindenfelé. Színes, illatos, szép virágai az Istenben vetett diadalmas hitnek, amely erkölcsi életünknek is egyetlen létalapja. Ahol ez a kettő, mint a virág és a gyümölcs egymást kiegészítik, ott rend van és nyugalom a lekiismeretben, ott tiszta a ház tájéka, ott megelégedés honol a szívekben, a kevés — megosztva — megsokasodik: szóval, megisméltődnek az evangéliumi csodák, mintha Krisztus urunk ismét a földön járna, mindenekkel jól tevén.

De hiszen kétséget nem szenved, hogy Ő jár közöttünk az ő vigasztaló és bátorító lelkének erejével; mert ha nem így volna, már régen feladtuk volna az egyenetlen küzdelmet, beletörődve a dolgok kényszerű állapotába, amelyen mi a magunk erején már nem igen változtathatunk. Itt jár közöttünk: és a nemesebb lelkekben megcsendül az ő hangja: bizzatok, én meggyőztem a világot. S ennek a világfölötti diadalnak előérzetében int, buzdít ma minket itt, ebben a testvéri gyülekezetben: „Fiacskáim, szeressétek egymást — Uj parancsolatot adok nektek, hogy egymást szeressétek.“ S biztosak lehetünk affelől, hogy ahol ez a krisztusi jelszó nem csupán csengő érc és pengő cimbalom, hanem élő valóság, a lélek gyümölcsöző hitvallása a szürke, komor hétköznapi apró jótetteiben, emberies bánásmódban, még az állatokkal szemben is mutatkozó szelíd és könyörületes érzésben, ott a nemzeti a egység aranyzárait szövök egybe az egymást testvéries jóindulattal, az önfeláldozásig szerető szívek: s a párkák ezt az aranyfonalat el nem vághatják, mert az bele van idegezve a történelem szövőszékének isteni remekébe, amelynek neve: *Emberiség*.

Az Isten — ezt a nevet óhajtom nagy betűvel írni hogy ezzel is dokumentáljam az ember örök

méltóságba vetett rendületlen hitünket. Szeretem az Istent, mert ő teremtett engemet. És szeretem az embert, mert ő az örök alkotónak gyermeke. Ha egyéb nem, ez a szent viszony, amely köztünk és az Isten között mindörökké fennáll s a Krisztusban nyert a legszebb öntudatos kifejezést, kötelezhetne mindnyájunkat arra, hogy mint egy nagy családnak tagjai egymással szeretetben éljünk s ne engedjük, hogy akár faji, akár felkezeti jelszavakkal miközénk mesterséges válaszó falakat emeljenek az emberek.

Mily szép és jó az Atyafiaknak békeességben való együttlakozásuk! — mondja a zsoltáríró. Hát ő ezt bizonyára nem elméletnek szánta, hanem a gyakorlati életben meleg szívvvel és alázatos lélekkel meg is valósította. A valóságnak boldog és boldogító élvezete adta ajkaira ezeket a nemes veretű szavakat, hogy a századok mesgyéjén állva, mi is átvegyük a benne megdicsőült isteni hangulatot s azt a magunk körében megteremtteni s utódainkra is átörökíteni igyekezzünk.

Hitelődeinktől reánk maradt a protestáns szellem elkötelező, szent öröksége. A mi protestációnk nem tiltakozás, hanem vallástétel a megismert Igazság mellett. Mi azt a szabadvizsgálódás és a lelkiismeret jogán továbbra is sértetlenül kívánjuk fentartani, tiszteletben tartva egyúttal az ősi Anyaszentegyház minden megnyilatkozást, mely magyar fajunkat első szent királyunk uralkodása alatt a nyugati civilizációhoz csatolta. Mi nem bántunk senkit, minket se bántson senki se. S ha van mód rá és kínálkozik kedvező alkalom, a lelkiismeret szóviták lezajlása után, abban versenyezzünk egymással, hogy ki tud többet tenni a magyar nemzet fájó sebeinek gyógyítására, ki tud alaposan, szépen nagyobb missiót kifejteni a nemzet igazainak elismertetésére itt benn a házban és künn idegen népek szövetségében? Ki tud még lemondások árán is közelebb férkőzni a nemzetnek való lelkiismeretéhez, ébrentartva benne az igazságos Isten ítéletében vetett szent hitet?

Bizony csak akarni kell. S ime mindjárt elég mód és alkalom nyílik a közös mezőn a nemzeti munkaterv megvalósítására.

Nem a Babel tornya építéséhez, hanem annak a toronynak ledöntéséhez hívlak meg titeket, kedves testvéreim. Elég soká tartott már, hogy egy azon nemzet fiai nem értették meg egymást. Ha valaki vizet kért, mi követ vittünk és megfordítva s így a magyar Sionnak az Isten dicsőségére szánt épületéből az idők során Babel-tornya lett s az is jobbadáú csak fémokból áll. Nosza munkára fel! Hordjuk szét a fémokat s azok helyén élő kővekből építsük fel a Krisztus anyaszentegyházát, magunkat is, hitünket, munkánkat, imádságunkat és szeretetünket, beleépítve annak dicsőséges épületébe.

Ennek a lakóháznak keblünkben őrzött modelje legyen minden egyes házi tűzhely, amely mellett békén megférnek egymás mellett Istennek cselédei, eltávoztatva minden haragot és kárvallást, esirájában elfojtva minden szeretetlenséget. S ebben a papok a gyülekezetek őrállói járjanak elől jó példával.

Akkor könnyű dolga lesz az iskolának, mert

a mit az egyik épít, a másik nem rontja; sőt egymást istápolva és megbecsülve, előkészítene az Élet iskolája számára egy olyan Nemzedéket, amely szüzi orcájának hamvát önmagában s amelynél a nemzeti becsület kérdése egy az örökkévaló lélek üdvösségével.

Ilyen mélyreható változás, a capitale et in membris — nélkül az a felszines műveltség, amelyet a modern kor nyújt léha gyermekeinek, keveset vagy semmit sem ér. A tiszta ész bírálata termelhet logikát; de aligha termel boldog életet. Pedig nekünk, magyar protestánsoknak és általában a kereszténység egyetemének ilyen igazán boldog életre van szükségünk, hogy annak örök forrásaiból táplálkozva, erőt merithessünk az összes lelki tényezők koncentrikus egybe vonásával a nemzeti egység megteremtésére.

Nemzeti egység a mai megcsontított Magyarországon: előfeltételek előbb utóbb annak a nagyobb morális egységnek, amely a mesterséges határokon túl szenvedő magyar testvéreinket is áldott, szent hitben és élő reménységben idecsatolja hozzánk — a Magyar Szent Korona tagjai közé.

Ebben van letéve örök időre szóló szent zsolozsmánk, a Husvét ígérete.

Fantázia

(Svédország)

A sötét horshagai erdőben valamely fatörzs vagy szikla mögül néha egy kis manót látni kikukucskálni, majd gyorsan elillanni. Itt biztosan jó emberek laktak mindig, mert nem üzték el a manókat. A tölgyek meséltek nekem róluk s azután kezdtem őket észrevenni. És mikor egyszer a nyírfák közt, a fűben heverészttem, karomat a fejem alá téve, egy kis manógyermek odajött, karomra ült s a fülembe sugdosott. Hogy mit, azt nem merem elmondani, mert a manók igen gyarkodók s lehet, hogyha tovább adnám titkait, máskor nem bízna bennem a kis piros manó.

De a tölgyek az óriásokról is meséltek nekem. Ezek sárkányaikon a szigetekre menekültek az emberek elől. Hányszor láttam őket már — ott fekszenek alva. Biztosan már magad is láttad a sárkányokat, megkövesedve, amint a partnál vigyáznak gazdájuk álmára. Itt nem tanácsos partra szállani, mert ha fölébrednének, baj lenne. Jaj, ha csakugyan felébrednének. Inkább aludjank tovább — ha közel járunk, a motort félsebességre állítom, hogy ne zörögjön annyira és csendben suhanunk el mellettük. — **H a z a H o r s h á g á b a**, ott nincsenek óriások, ott csak jó kis manók laknak — mesemondó tölgyek és mosolygó nyírfák üdvözlik az embert, ott még az erdőben sem kell félni. Itt az az érzésem támad, hogy nem vagyok nagyvárosi lény, hanem valaki, aki szorosan összeforrott a körülötte levő vadregényes természettel, s a tenger, a sziklák, a szigetek mind az életemhez tartoznak.

Dr. Pándyné Hjelt Aino.

Nemzetközi vallásos kongresszus Prágában

Tizenöt állam küldöttjei gyültek össze Prágában szept. 4—8 napjain a szabadelvű keresztény és más haladó Egyházak képviselőiben a világ különböző részeiről. Nagyszámu képviselőt küldöttek oda főképp Unitáriusok Angliából, Amerikából és az összes gyarmati államokból, továbbá Magyarországról és Erdélyből. A magyarországiakat ez alkalommal is József Miklós püspöki vikárius és dr. Csiki Gábor lelkész képviselték. Faji szempontból a németek voltak a legszamosabban, kik a felvilágosult evangélikus egyház képviselőiben jelentek meg, Franciaország, Svájc, Hollandia, Belgium, Dánia szabadelvű protestánsai egyaránt elküldöttek a maguk követeit a kongresszusra, sőt ott láttuk India és Palesztina képviselőit is.

Ez a kongresszus a maga nemében már a 11-ik. Unitárius kezdeményezésre az elsőt 1900-ban tartották Bostonban s a többiek is szintén Unitárius irányítás alatt a világ különböző metropolisaiban: London, Berlin, Paris, Genf stb. voltak össze hívva s a világ leghiresebb teológusai és tudós férfiai látogatták azokat. A kongresszus jelenlegi főtitkára Willam H. Drummond, kinek neve hazánkban nemcsak az unitáriusok között, de minden magyar ember előtt szeretve ismert név. Az erdélyi magyar kisebbségnek érdekében kifejtett munkája mindég emlékezetes marad. Tisztelete és hálája jeléül a szegedi egyetem is díszdoktorává avatta.

A kongresszusok célja általában az, hogy tagjait a világ különböző pontjairól egymással személyes érintkezésbe hozza s így alkalmat nyújtson eszmék kicserélésére és tanácskozásokra, hogy miképp tegyék a szabadelvű evangéliumot az emberiség közkincsévé. A prágai kongresszus első napját ünnepies istentisztelet foglalták le a Szent Miklós templomban és a városi reprezentációs teremben, amely alkalmakkor különböző külföldi szónokok léptek a szószékre. Este pedig ünnepi fogadtatásban volt része a kongresszus tagjainak a Nemzeti Egyház és a helybeli unitárius kolónia részéről. A rákövetkező négy nap bőséges alkalmat nyújtott a világ különböző részéről oda-sereglett delegátusoknak nemcsak személyes érintkezésekre, hanem korunk legaktuálisabb vallás-erkölcsi problémáinak megbeszélésére is. Különös érdeklődés középpontjában állott a vallásos kultusz és liturgia kérdése istentiszteletünkben. A tárgyat legkiválóbb szakemberek ismertették: mint Tschirn wiesbadeni, T. H. Waughn angol lelkész és Rudolf Ottó marburgi egyetemi tanár. Az előadásokat követő diszkusszió végső ummája az volt, hogy a protestáns templomokban meg kell reformálni az istentisztelet rendjét és a művészet alkotásainak és a zenének megfelelő alkalmazásával több áhítatot és melegséget kell vinni azokba. Nem elég csak az értelemhez beszélni a prédikáció útján, hanem a szívhez is kell

szólni, a szívet kell megragadni és áhítatos hangulatba hozni. Egy másik kiemelkedő tárgy a vallásos nevelés kérdése volt, amellyel kapcsolatosan szintén a különböző országok legjelesebb szakemberei hallgatták szavukat: Niebergall, Carola, Barth, Capek stb.

Külön üléseket tartottak a különböző államok főszövetségeinek képviselői. Ez alkalommal a Magyar Unitárius Nőszövetséget Mihalovicsné, Jaeger Gizella úrnő képviselte. A kongresszussal kapcsolatosan tartott külön ifjúsági konferencián a Dávid Ferenc Ifjúsági Egyesület nevében Kiss Jenő szigorló orvos jelent meg.

A helyi rendező bizottság, mely dr. Norbert Capek és felesége vezetése alatt álló szabadelvű kolónia, valamint a cseh nemzeti egyház tagjaiból állott, mindent elkövettek, hogy a prágai napokat a külföldiek számára emlékezetessé tegye, annál is inkább, mert amint kiértezhető volt, nemzeti érdekeket is véltek vele szolgálni. Diszeloádást rendeztek az Operaházban s ünnepi lakomát adott Prága városa.

Cs. G.

HIREK.

Telefonszámunk: Lipót: 974—24.

Istentiszteletek a fővárosban és környékén. Minden vasárnap d. e. 11 órakor az V. Koháry-utcai templomban. **Októbertől** kezdve minden hó második vasárnapján d. u. 4 órakor a VIII. Csobáncz-utcai el. iskolában és minden hó utolsó vasárnapján d. e. 11 órakor Pestszentlőrincen a kulturházban.

Esakétést, keresztelést, temetést egy nappal előbb kell bejelenteni. Ezt saját érdekében mindenki tartsa szem előtt. Hivatalos órák: délelőtti 9—12-ig és délután 2—4 óráig.

Lakásváltoztatás esetén egy levelezőlapon kérjük az értesítést az új címről, hogy lapunkat pontosan kézbesíthessük.

Ha egy családban betegség, vagy egyéb baj támad, ha valamely család tagja kórházi ápolás alá kerül, hozzátartozói levélben vagy telefonon értesítsék a lelkési hivatalt erről, hogy amennyire erőnktől telik, enyhítsük testi-lelki fájdalmát, szenvedő testvérünknek.

Pénztári órák a budapesti lelkési hivatalban d. e. 9-től d. u. 4-ig. Adót, előfizetést, adományt átvesz Gál Miklós pénztáros.

Október havában megkezdődnek újra az egyháztársadalmi és missiói munkák:

Nőszövetségünk minden hó második csütörtökén d. u. 5 órakor biblia magyarázatos ülést tart a lelkési hivatalban. Legközelebbi ülését tehát október 13-án tartja Nőszövetségünk, amelyen előreláthatólag Mrs. Evans személyében angol vendége is lesz a Nőszövetségnek. Éppen ezért kérünk minden unitárius asszonyt, hogy ezen a gyűlésen jelenjen meg.

Kezdőóráink részére is kezdetét veszi az evangelizáció. Minden hó harmadik csütörtökén d. u. 6 órakor tartja a rendőr Istentiszteleteket József Miklós püspöki vikárius.

A Csobáncz utcai iskolában tartani szokott Istentiszteletek őszi szezonja **október 9-én** (vasárnap) d. u. 4 órakor nyílik meg. Ekkor lesz az első ideoi Istentisztelet, amit egész éven át folytatunk, minden hónap második vasárnapján.

Pestszentlőrincen a kulturházban október 30-ikán d. e. 11 órakor tartja dr. Csiki Gábor missiói lelkész az idén, az első Istentiszteletet.

Beszámoló. A prágai Nemzetközi Vallásos Kongresszusra érkező angol és amerikai egyházi emberek és megbízottak közül egypáran Budapestet is utbaejtették és vendégei voltak bpesti Egyház Községünknek. **Aug. 21-én dr. Eugene R. Shippen** nyug. lelkész a Kisebbségi Bizottság tagja és bájos leánya Sylvia vettek részt Istentiszteletünkön, amelyet I. István királyunk emlékére szenteltünk. József Miklós vikáriusunk volt az ünnepi szónok, aki az Istentisztelet végén a szószékről üdvözölte vendégünket Buzogány Anna úrnő a Nőszövetség elnöke és Hoszu Kálmán ifjúsági elnök köszöntötték amerikai testvéreinket. Az üdvözlésekre Shippen lelkész meghatva s közvetlen szavakkal meleg szívvél válaszolt annak a testvériségnek szellemében amely a magyar és az amerikai Unitáriusokat összefűzi. Az angol társulat megbízottja Mr. Harold Bailey és kedves felesége augusztus 28-án jelentek meg templomunkban, ahol — József vikárius ur távol lévén — dr. Csiki Gábor missió lelkész fogadta és köszöntötte őket. — A prágai konferenciából hazatérők egy kedves ismerős vendéget hoztak magukkal, Mrs. St. John, az amerikai Nőszövetség főtitkára volt az érkező vendég. Az ő nevéhez fűződik majdnem minden adomány, amelyben amerikai testvéreink részéről részesülünk. Meleg jó szívről ismeretes. Szept. 15-én részt vett a mi Nőszövetségünk ülésén, amelyen az amerikai Nőszövetség üdvözlését adta át és a prágai kongresszusról számolt be Mrs. St. John s vele a magyar képviselő Mihalkovits Lászlóné is. Pénteken Kolozsvárra utazott, ahonnan egy feledhetetlen kedves nap emlékeivel vasárnap reggel — Budapestén át — visszaindult tengerentúli hazájába.

Kopenhágában most épül az első unitárius templom, melynek lelkipásztora Thorwald Kierkegaard. A gyülekezet tagjai többnyire intelligens emberek. Számuk meghaladja a négyszáz. Szellemi vezére a mozgalomnak egy negyedszázadon keresztül Miss Mary Westenholz volt, akinek legszébb álma teljesül ebben a nemes szabásu, klasszikus épületben. A templom mellett közvetlenül van egy nagy terem, amely a gyülekezet társadalmi összejöveteleire szolgál. Valamelyik adventi vasárnapon lesz az ünnepélyes megnyitás, amikor oda is bevonulhat a békesség Fejedelme, az áldott Jézus, kísérve a világ összes unitáriusainak együttes hálaimájától. Forrjunk egybe azon a nagy napon mi is északi hitrokonaink-

kal meleg, testvéri szeretetben! S magyarosan mondjuk; Éljen **Det Fri Kirkesamfund**.

Iskolai év megnyitó Istentiszteletünkön, telt templom — gyermekek, szülők hallgatták Jancsi László fővárosi vallástani lelkészünk beköszöntő beszédét. A Főváros Tanácsa által szervezett hitoktatási állásra ug anis Józán Miklós püspöki vikárius őt nevezte ki. Beszédje előtt Józán vikárius felolvasta akinevezési okmányt, majd felkérte, hogy tartsa meg beszédjét János evangéliuma szellemében arról az új nevelési módról beszélt, amellyel Jézus Krisztus küzdő katonáivá nevelhetjük gyermekeinket. Istentisztelet után a lelkészi kar és a tanítványok nevében Biró Lajos lelkész üdvözölte az érkező „lélek kertészt“.

Lausanneban konferenciát tartottak a világ protestánsai az elmúlt hónapban. Arról volt szó, amiért az unitárius mátyók századok óta vérüket ontották: a keresztény egyházak **unitas**-áról, egységéről a mindeneket átható keresztény szeretet szellemében. Hisszük, hisszük, hogy eljő az idők teljessége.

Őszi hálaadó ünnepet tartunk szept. 25-én, vasárnap d. e. 11 órakor Koháry-utcai templomunkban, mely alkalommal **urvacsorát** osztunk. Prédikál dr. Csiki Gábor, missiói lelkész, urvacsorai beszédet mond: Biró Lajos lelkész.

Gödöllőn szept. 25-én, délelőtt szentelik fel a Levente Egyesület zászlóját. Az ünnepélyen egyházunk képviselőjében Józán Miklós püspöki vikárius jelenik meg.

Debreceni leányegyházunk már urasztali edényeket: kelyhet, tányért szerzett magának. Ezekből a klenodiumokból fogja most először kiosztani az urvacsorát debreceni hűveinknek Józán Miklós vikárius ur, október 2-án, (vasárnap) d. e. 11 órakor a Kossuth-utcai ref. templomban.

Elemi és középiskolás tanulóink ifjúsági Istentiszteletei ezután nem délután, hanem — havonta egyszer a kicsinyek, egyszer a nagyok számára — vasárnap délelőtt lesz egynegyed 10 órakor. Október 9-én, vasárnap d. e. negyed 10 órakor az elemi és október 23-án, vasárnap negyed 10 órakor a középiskolásoknak tart ifjúsági Istentiszteletet Jancsi László főv. vallástani lelkész.

Minden hó első vasárnapján a délelőtti Istentiszteleten dr. Csiki Gábor prédikál az egyetemi és főiskolai hallgatóknak. Istentisztelet után pedig megbeszélést tartanak a templomban.

Egyetemi ifjaink a Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet égisze alatt október 21-én, péntek este 6 órakor **Brassai Sámuel** emlékére templomi ünnepélyt rendeznek, melyre ezután is felhívjuk közönségünk figyelmét.

Józán Miklós püspöki vikáriusunk család jában örömmel ülték szük családi körben aug. 28-án. Józán vikárius ur és Józáné főtiszteletű asszony házasságuknak 30 éves évfordulóját ün-

nepelték. Megkésve bár — de még nyílnak a völgyben a kerti virágok — egy „jókívánság“ virágot lelkünk kertjéből mi is odatűzünk az ezüst koszoru levelei közé, — amit fejük fölé a 30 esztendő keze gondja font **Isten éltesse** — örömlüket.

A nagy Dávid Ferenc Egylet október hó 7-én, (péntek) este 6 órakor kezdi meg a vallásos estélyek sorát. Október 7-én — az első estélyen — T. B. Ewans nyugalmazott amerikai lelkész fog előadást tartani. Okt. 1-én érkezik hozzánk. Előadásának címe: „Reminiscenciák“ amelyben több évtizedes papi életének virágaiból fog csokrot nyújtani azoknak, akik eljönnek meghallgatni ezt a meleg szívtől kedves beszédű öreg papot és azt a zenei műsort, amely előadását kíséri és kerekézni fogja. Estély után megterített asztal várja a közönséget az V. Alkotmány-u. 31. sz. Magyar Világ étterem külön termében. Találkozunk a templomban s a templom után is minél többen.

Angol órák, az ingyen tanfolyamon dr. Csiki Gábor vezetése mellett okt. 3-án d. u. 5 órakor kezdődnek a lelkészi hivatalban.

Szegény erdélyi egyetemi hallgató I.—V. gimnáziumba járó gyermekek mellé házi tanítónak elmenne: fizetés vagy koszt és lakás ellenében. Vidékre is zive en megy. Ajánlatokat a budapesti lelkészi hivatal címére (V Koháry-u. 4) kérünk.

A Székesfővárosi Zenekar 1927 okt. első vasárnapjától kezdve 1928 április utolsó vasárnapjáig a Pesti Vigadó összes termeiben minden vasárnap d. u. 5 órakor hangversenyt rendez. **Jegyek:** 80 fill. 1 P 20, 1 P 6⁰, 2 P és 3 pengő árban kaphatók. Ezek az olcsó helyek mindenki számára közkinccsé teszik a művészi zene élvezetét.

Az abrudbányai leégett templom felépítésére a következő adományokat kaptuk: Budapesti Unitárius Egyházközség 300, Józán Miklós püsp. vikárius 0⁰, Perselyg üjtés a templomban 64⁰ 7, Debreceni Leányegyház 6, Biró Lajos lelkész 30, Berki János Polgárdi 20, Bartók Géza Polgárdi 10, dr. Zsakó Gyula 5, Pál Ferenc 5, A. Kovács József 5, Takács János Polgárdi 5, Császár János Polgárdi 5, Klusch Károlyné 5, Borbély Márton 4, Keresztes István Polgárdi 3, dr. Bodi János Győr 2, Hadnagy Emma Pécs 2, Csucsy János 2, Nemes Aurél 2, Rigó Ferenc 2, Székely Mózes 2, Újváry László 2, Vitéz Fekete Gábor 2, özv. Buza Ferencné Polgárdi 1, T. Berki Istvánné Polgárdi 1, Gyulay Jánosné 0.80 pengőt, Szabó Sándorné 74 Leit. Eddig összesen: 616.07 pengő és 74 lei. A gyűjtést folytatjuk és az adományokat rendületlen reménységgel várjuk.

Az egyház szegényeinek Szabó István hívünk 10 P, dr. Ürmössy Gábor hívünk 10 P-t adományozott Fel is használtuk már.

A Presbiteri Világszövetség konferenciájának volt színhelye az elmúlt napokban székesfővárosunk. Ugyan ebben az időben tartották nagygyűléseiket a magyar presbiterek és a refor-

mátus lelkészek (ORLE). Tehát egyszerre három nagy protestáns gyűlés tárgyalta Isten országa terjesztésének módzatait, a komoly tárgyhoz illő példás rendben és egyetértésben. Ezek a megmozdulások a magyar protestantizmus életerejét és élni akaratát bizonyítják. Adja Isten, hogy a „Semper reformari“ nagy elve a magyar protestantizmusból soha ki ne vesszen, mert élet csak az örökös megújulásban van.

Unitárius Istentisztelet Miskolcon. A miskolci és vidéki unitáriusok szeptember 18-án őszi hálódó istentiszteletet tartottak Miskolcon az evangélikus templomban. Ez alkalommal együttes volt az Istentisztelet az evangélikusokkal. A nagy templom zsufolásig megtelt az evangélikus és unitárius hívőkkel. Duszik Lajos ev. lelkész gyönyörű imája után Csiki Gábor dr. budapesti unitárius missionárius lelkész lépett a szószékre. Mintegy háromnegyedórát tartó hazafias-, mély vallásos érzelmű szónoklatával a gyülekezet figyelmét teljesen lekötötte s magáéval ragadta. Beszédében kiemelte a két vallásfelekezet együtt működő gondolatát, boldognak s szerencsésnek érzi magát, — ugymond — hogy mint Isten szolgája együttes gyülekezetben hirdetheti Isten igéjét. Prédikáció után Csiki Gábor dr. az Unitárius hivatásnak urvacsorát osztott s a himnus eléneklésével véget ért az együttes istentisztelet. Ez a cselekedet mutatja, hogy jó akarattal együttérző hazafias és vallásos érzéssel együtt megférünk s egyek vagyunk az Urban.

Dr. Balázs Ferenc.

A vallástani órákon szept. 19-én indult meg a tanítás. Az idén megvalósult egy régi álmunk: az apró iskolások és a felnőtt tanulók szétválasztása. Jancsi László, főv. hitoktató és Bíró Lajos lelkész együtt ezután heti 32 órán át tanítanak. Kérjük a szülőket, hogy az alább közölt vallástani órára küldjék el minél előbb gyermekeiket kiválasztva azt az iskolát, amely lakóhelyükhöz a legközelebb esik. Az órabeosztás a következő:
Hétfő: d. u. fél 3-tól fél 6-ig, VII. Aréna-ut. 25 polg. isk. d. u. 3—5, VIII. Dugonics-u. el. isk.
Kedd: d. u. fél 3-tól fél 6-ig, I. Attila-u. főgimn. d. u. 3—5, I. Váli-uti el. isk.
Szerda: d. e. 11—12, IX. Gyáli-uti el. isk. d. u. fél 3-tól fél 6-ig.
Csütörtök: d. u. fél 3-tól fél 6-ig, VIII. Barcsay u. főgimn. d. u. 3—5, X. Százados uti polg. leány. isk.
Péntek: d. u. fél 3-tól fél 6-ig, VIII. Üllői ut. 54. polg. isk. d. u. 3—4, Rákospalota, Dobó-u. 4. polg. isk.
Szombat: d. u. 2—5, V. Szemere-v. el. isk. d. u. 5—7, V. Koháry-u. 4. Egyházi tanácsterem. d. u. 3—5, VI. Gömb u. el. isk.
Pestszentlőrincen a hittanórákat minden hó utolsó vasárnapján dr. Csiki Gábor missziói lelkész tartja a szokásos templomozás előtt 9—11-ig.

HALOTTAINK.

Keményfalvi Vass Miklós dr.

főgimnáziumi tanár 1927.

szept. 11-én, 54 éves korában Kaposvárt,

Harai Sándor

1927 augusztus 21-én 18 hónapos korában Budapesten,

Gergely József

cipőfelsőrészkesztő, aug. 26-án, 58 éves korában

Budapesten.

Czanka Mihályné

szül. Sebestyén Mária (Bözöd) szept. 1-én 27 éves korában, Budapesten,

Kelemen Mihály

lakatos segéd szept. 6-án 26 éves korában Turkvén,

és özv. **Iszlai Mihályné**

69 éves korában, szept. 11-én

meghalt. Békesség kísérje a halottakat és vigasztalás az élőket.

Felelős kiadó:

BÍRÓ LAJOS.

BIRTALAN LAJOS

kárpitos és diszítő

BUDAPEST, VII., AKÁCZFA-UTCA 58.

Elvállal angol bőr-, szalon- és függönydiszítéseket továbbá szabadon álló ottomán ebédlő-diványok rugganyos ágybetétek, matracok, ablakrolók készítését és autók párnázását a legjutányosabb áron. Vidékiek soronkívül pontosan kiszolgáltatnak. Szőnyegek, függönyök megóvását és molytalanítását vállalom.

Két-, három- és négyüstös

székely házi szőttes

asztalkendők, törülközők, konyharuhák stb. megrendelhetők:

Deák Miklós

hitkorunknál

Lakása: II. KER., TÖLGYFA-UTCA 14

BERDE LA

cipészüzlete

Budapest. II. Batthyány-utca 4

Férfi- és női cipőt mérték után készítek. Vállalok. Mérsékelt árak. Hó és sárcipők javítását vállalom.